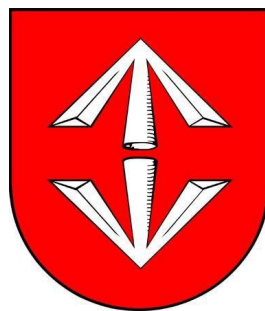

Strategia Polityki Senioralnej Gminy Grodzisk Mazowiecki na lata 2024- 2028

Listopad 2023

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Metodyka pracy.....	5
3. Podsumowanie diagnozy – rekomendacje i analiza demograficzna.....	7
4. Analiza SWOT.....	19
5. Wizja i misja.....	21
6. Cele.....	22
7. Spójność z innymi dokumentami.....	25
8. Wykaz działań.....	31
9. Finansowanie.....	40
10. Uspołecznienie procesu powstania strategii.....	42
11. Monitoring i ewaluacja.....	43

1. Wstęp

Jednym z największych wyzwań, które stoi przed polskimi władzami publicznymi jest postępujący proces „starzenia się” społeczeństwa, który dotyka cały kraj i społeczności lokalne. Coraz większe grono osób w wieku senioralnym w społeczeństwie stawia przed wszystkimi organizacjami (zarówno publicznymi, jak i niepublicznymi) zadania i problemy, których rozwiązanie powinno stanowić niezwykle ważny priorytet dla zapewnienia odpowiedniej jakości życia i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Dokonujące się przemiany w społeczeństwie powodują konieczność dostosowania kierunków działalności władz na wszystkich poziomach: centralnym, regionalnym i lokalnym w różnych sektorach życia w stosunku do seniorów: zdrowia, rekreacji, komunikacji, edukacji, kultury, pozostawania na rynku pracy oraz aktywności pozarządowej. Podstawę działania powinna stanowić przemyślana strategia postępowania i odpowiednia koordynacja wysiłków, która jest niezbędna, aby osiągać założone cele w sposób efektywny oraz zapewnić seniorom wysoką jakość życia i podtrzymać ich aktywność w różnych dziedzinach.

Niniejszy dokument – strategia stanowi odpowiedź na przedstawione powyżej wyzwania, które ściśle dotyczą seniorów w Gminie Grodzisk Mazowiecki. Podjęcie prac nad strategią konieczne było w celu jak najskuteczniejszego ukierunkowania działalności dla mieszkańców miasta w wieku senioralnym. Konieczność przygotowania dokumentu wynika wprost z przeprowadzonej w 2022 roku „Diagnozy potrzeb i oczekiwań seniorów Gminy Grodzisk Mazowiecki”. Jedną z kluczowych rekomendacji podsumowujących przywołane badanie jest „Rekomendacja 6: Opracowanie Polityki Senioralnej Gminy Grodzisk Mazowiecki”.

Podmiotem przygotowującym strategię było Stowarzyszenie Pomocy Potrzebującym „Nadzieja” istniejące od 2004 roku, a od grudnia 2005 roku posiadające status organizacji pożytku publicznego. Stowarzyszenie posiada w swoim dorobku realizację projektów na rzecz osób potrzebujących, zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym: starszych, niepełnosprawnych, bezrobotnych oraz chorych. Wśród jego najważniejszych inicjatyw należy wspomnieć: prowadzenie Legionowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku, reaktywację Legionowskiego Klubu Amazonek, wydawanie Legionowskiego Informatora

Senioralnego, organizację „Senioraliów”, organizację Klubu Senior+ czy opracowanie strategii senioralnych w Legionowie i Serocku.

W prace związane z opracowaniem strategii zaangażowani zostali liczni przedstawiciele seniorów z Gminy Grodzisk Mazowiecki, którzy odznaczyli się szeroką wiedzą specjalistyczną oraz doświadczeniem w działaniu na rzecz swojej społeczności, co było niezbędne do właściwego przygotowania dokumentu. Uspołecznienie, prowadzone zgodnie z przyjętymi praktykami, stanowiło niezwykle istotny element, ponieważ umożliwiło poznać potrzeby i problemy lokalnych seniorów oraz ich oczekiwania i odczucia. Oparcie na właściwie przeprowadzonej diagnozie stanowiło fundament do wypracowania dokumentu o wysokiej przydatności i dużej wartości merytorycznej.

Wartym podkreślenia jest, że liczne działania na rzecz grodziskich seniorów prowadzone były już w przeszłości. Wśród najważniejszych wymienić można działalność Rady Seniorów czy wprowadzanie zniżek, z których korzystali m.in. seniorzy. Realizowane do tej pory działania wymagają dalszej kontynuacji, intensyfikacji i uzupełnienia oraz sprawnej koordynacji.

2. Metodyka pracy

Dokument „Strategia Polityki Senioralnej Gminy Grodzisk Mazowiecki na lata 2024- 2028” został opracowany zgodnie z najlepszymi praktykami powstawania dokumentów strategicznych.

Za merytoryczną koordynację prac odpowiadali eksperci ze Stowarzyszenia Pomocy Potrzebującym „Nadzieja”: Dorota Wróbel-Górecka oraz dr Rafał Florczyk. W pracach nad strategią udział brał również kierownik projektu dr Roman Biskupski. Udział ekspertów spoza gminy pozwolił na zapewnienie zewnętrznego spojrzenia na lokalne problemy.

Członkowie zespołu eksperckiego ds. przygotowania strategii posiadali niezbędną metodykę pracy (wynikającą z przygotowania strategii senioralnej w innych gminach województwa mazowieckiego) oraz wiedzę i doświadczenie (z zakresu przede wszystkim problemów z dziedziny polityki senioralnej, potrzeb osób z niepełnosprawnościami, polityki społecznej, prawa, zagadnień antydyskryminacyjnych, działalności pozarządowej, pozyskiwania funduszy zewnętrznych), które pozwoliły na wypracowanie wysokiej jakości dokumentu.

W pracę nad strategią zaangażowane zostały osoby, które wykazywały się bardzo dobrą znajomością specyfiki lokalnej oraz tematyki usług skierowanych do seniorów, a także doświadczeniem w zakresie działania na rzecz seniorów. W spotkaniach dyskusyjno-warsztatowych oraz konsultacjach udział brali seniorzy, przedstawiciele organizacji działających na rzecz seniorów, tym członkowie Rady Seniorów.

W celu prawidłowego przygotowania strategii ułożona została struktura, która zawiera następujące merytoryczne elementy składowe:

- podsumowanie diagnozy – rekomendacje i podsumowanie sytuacji demograficznej,
- analizę SWOT,
- wizję i misję,
- cele strategii – główny oraz szczegółowe,
- spójność z innymi dokumentami,
- wykaz działań wraz z harmonogramem i realizatorami,
- finansowanie,

- uspołecznienie procesu powstawania,
- monitoring i ewaluację.

Prace nad strategią oparte zostały na wynikach diagnozy, która została opracowana i wykonana w 2022 roku przez firmę MM Consult sp. z o.o. na zlecenie Gminy Grodzisk Mazowiecki. Diagnoza składała się z badań ilościowych i jakościowych, które pozwoliły na dokładne i rzetelne poznanie faktów, problemów i opinii społeczności senioralnej.

Wyniki przeprowadzonej diagnozy oraz rekomendacje, a także wiedza oraz doświadczenie ekspertów i lokalnych seniorów posłużyły jako podstawa do opracowania kolejnych elementów składowych strategii tj. wizji, misji, celów i działań. Równolegle przygotowywane były rozdziały dokumentu poświęcone bardziej technicznym, niezbędnym elementom strategii: metodyce, spójności, finansowaniu, monitoringowi i ewaluacji oraz uspołecznieniu.

W okresie przygotowywania dokumentu odbyły się dwa spotkania w formie dyskusyjno-warsztatowej w dniach 28 września i 18 października 2023 r., na których odbywała się merytoryczna praca nad kolejnymi komponentami strategii (uzupełnienie diagnozy, wizja, misja, cele, działania) oraz dyskusje nt. propozycji zapisów. Spotkania moderowane były przez ekspertów.

3. Podsumowanie diagnozy – rekomendacje i analiza demograficzna

Poniższy rozdział zawiera rekomendacje pochodzące z dokumentu pt. „Diagnoza potrzeb i oczekiwań seniorów Gminy Grodzisk Mazowiecki” opracowanego w 2022 roku przez firmę MM Consult sp. z o.o. na zlecenie Gminy Grodzisk Mazowiecki. Rozdział kończy krótka analiza dotycząca sytuacji demograficznej w gminie.

Rekomendacja 1: Dostęp do informacji – położenie nacisku na promocję istniejącej oferty

Zarówno w badaniach jakościowych jak i ilościowych respondenci podkreślali, że oferta kulturalna i rekreacyjna skierowana do seniorów Grodziska jest bardzo bogata. Jednakże informacje o niej nie docierają do seniorów i seniorek w sposób dostateczny. Samorząd powinien skupić większą uwagę na promocji swojej oferty, zwłaszcza wśród osób, które nie korzystają z tradycyjnych kanałów informacyjnych (Internet), nie poszukują aktywnie oferty kulturalnej i nie znajdują się w bezpośrednim kręgu informacyjnym osób aktywnie zaangażowanych w życie gminy.

Z badań wynika, że najbardziej efektywnym sposobem komunikacji dla największej grupy respondentów (42,6 proc.) jest kontakt telefoniczny, np. poprzez wysyłanie wiadomości tekstowych. Również w badaniach jakościowych (wywiady telefoniczne) seniorzy i seniorki wskazywali, że najbardziej efektywnym sposobem dotarcia do informacji były SMS-y wysyłane w ramach działań Strefy Aktywnego Seniora (SAS). Telefony osób uczestniczących w zajęciach były zapisywane, a następnie tą metodą były one powiadamiane o innych zajęciach.

Jednakże osoby, które dotąd nie brały udział w SAS nie są włączone w ten system powiadomień. Dlatego rekomendujemy stworzenie systemu zapisów do „newslettera sms” i bazy kontaktów telefonicznych seniorów i seniorek oraz powiadamianie tą metodą – jako najbardziej skuteczną – osoby starsze o wydarzeniach organizowanych w gminie, oczywiście po uzyskaniu stosownych zgód na komunikację i przetwarzanie danych.

Wskazane jest też opracowanie systemu docierania z informacją do tych osób, które nie korzystały dotąd z żadnego programu. Dlatego należy poszerzyć liczbę kanałów

komunikacji i powielać te same komunikaty kilkoma kanałami, aby dotrzeć do jak największej liczby niezaangażowanych dotąd seniorów.

Najbardziej popularne kanały, na które wskazywali respondenci i respondentki w ankietach oprócz komunikacji telefonicznej/sms to prasa lokalna (39,9%) oraz tablice informacyjne rad osiedli lub informacje do skrzynek pocztowych (38,2%). Warto więc rozszerzyć również działania komunikacyjne realizowane za pomocą tych kanałów.

Rekomendacja 2: Rozszerzenie programu „Mobilny urzędnik”

Znaczna część badanych seniorów uznało konieczność pomocy w załatwianiu podstawowych spraw urzędowych. Na tę potrzebę może dobrze odpowiadać wprowadzony pilotażowo program Mobilny Urzędnik. Konieczne jest jednak szerokie wypromowanie programu, tak aby informacja o takiej możliwości dotarła bezpośrednio do seniorów i senierek. Rekomendowanymi sposobami promocji są ulotki czy broszury informacyjne zostawiane tam, gdzie mogą być seniorzy, którzy nie dowiedzą się o tym z mediów, a zarazem nie mają bliskiego kontaktu z urzędem, ale mogą potrzebować usług urzędowych (np. w placówkach pocztowych czy aptekach).

Funkcjonujący od niedawna w Grodzisku Mazowieckim program „Mobilny urzędnik” spotkał się z dużym zainteresowaniem i został dobrze przyjęty przez seniorów i seniorki. Jednak w wywiadach pogłębionych wskazali oni na fakt, że na razie można spotkać się jedynie z dedykowanym pracownikiem referatu ochrony środowiska. Aby rzetelnie ocenić skuteczność i zasadność programu, warto byłoby w przyszłości poszerzyć katalog spraw i oddelegować również pracowników innych wydziałów, tak aby można było zbadać, na jakie sprawy jest największe zainteresowanie wśród seniorów.

Ponadto dobrym pomysłem mogłoby być angażowanie aktywnych już seniorów i senierek w pomoc tym, które mają wciąż problemy w kontaktach z urzędem. Stworzenie programu ambasadorów lub grup samopomocowych w tym zakresie pozwoliłoby na odciążenie urzędników, ale także na wykorzystanie potencjału drzemącego w aktywnych seniorach i seniorkach.

Rekomendacja 3: Wsparcie w dostępie do pomocy domowych i usług drobnych

Niemal tak samo wielu respondentów ilu w ankietach kwestionariuszowych wskazało potrzebę pomocy w załatwianiu spraw urzędowych, wskazało jako potrzebę pomoc w wykonywaniu ciężkich, fizycznych prac domowych. Ponadto podczas warsztatów

senioralnych wskazano dodatkowo na utrudniony dostęp do specjalistów wykonujących prace naprawcze, ale także do usług drobnych, manicure, czy osób świadczących usługi typu „złotej rączki”. Wskazane wydaje się zatem zaproponowanie programów, które ułatwiłyby seniorom i seniorkom dostęp do usług drobnych, napraw, pomocy domowych. Gminna Rada Seniorów planuje zaproponowanie programu „złotej rączki”.

Rekomendujemy natomiast rozszerzenie go również o innych specjalistów oraz – na ile to możliwe połączenie go z aktywizacją zawodową osób uchodźczych pochodzących zwłaszcza z Ukrainy.

Osoby korzystające z internetu mogą w łatwy sposób szukać specjalistów na portalach internetowych lub korzystając z aplikacji mobilnych (takich jak np. fixly). Dla seniorów mniej biegłych w IT, można zaproponować analogową wersję takich portali, na przykład w formie tablic ogłoszeniowych na których umieszczane będą ogłoszenia dostawców usług z internetu, lub stworzyć bazę sprawdzonych i godnych polecenia usługodawców.

Można także w tym celu wykorzystać fakt znacznej imigracji z Ukrainy, tworząc bazę sprawdzonych osób z Ukrainy posiadających wymagane kompetencje i rekomendować ich usługi seniorom i seniorkom, na przykład w charakterze pomocy domowych. Program taki mógłby z powodzeniem nie tylko służyć seniorom, ale także prowadzić do aktywizacji osób z Ukrainy na rynku pracy. Zasadne będzie stałe podnoszenie kwalifikacji i umiejętności seniorów w posługiwaniu się komputerem i bezpiecznym korzystaniu z zasobów Internetu w postaci szkoleń typu „Bezpieczny senior w internecie”. Szkolenia takie powinny zwracać uwagę na bezpieczeństwo seniorów w sieci.

Rekomendacja 4: Zwiększenie zaangażowania seniorów i senierek w działalność społeczną i wolontariat

Badania ilościowe pozwalają na sformułowanie wniosku, że mimo wysokiego wykształcenia i kapitału kulturowego respondentów i respondentek niski jest poziom zaangażowania w działalność społeczną i działalność organizacji pozarządowych wśród seniorów i senierek Grodziska Mazowieckiego. Powodem mniejszego zaangażowania seniorów w Grodzisku Mazowieckim w działalność społeczną jest brak wiedzy o możliwej aktywności społecznej, sąsiedzkiej i wolontariatu. Nawet jeżeli dostępne są takie możliwości zaangażowania, to niewiele osób seniorów o tym wie.

Niskie zaangażowanie osób starszych w wolontariat i pomoc sąsiedzką potwierdziły też rozmowy z członkami i członkiniami Gminnej Rady Seniorów Grodziska Mazowieckiego.

Podczas wywiadów przedstawiciele i przedstawicielki Gminnej Rady Seniorów zauważyły, że w Grodzisku jest dostępnych wiele inicjatyw skierowanych do osób starszych, takich jak na przykład Szlachetna Paczka, ale niewiele inicjatyw, które angażują starsze osoby w wolontariat. Mało jest jednak form zachęcających osoby starsze do pracy społecznej. Wiedza o dostępnych inicjatywach i projektach społecznych jest niska, co utrudnia zaangażowanie się seniorów w takie działania społeczne. Tymczasem seniorzy i seniorki stanowią nieoceniony zasób, który – właściwie spożytkowany – mógłby przyczynić się do rozwoju gminy i uruchomić pokłady aktywności społecznej. Seniorzy w szczególności często dysponują tym, czego brakuje osobom w wieku produkcyjnym – wolnym czasem. Większe zaangażowanie osób starszych w działalność trzeciego sektora pozwoliłoby uruchomić ten zasób, jakim jest czas seniorów i przyniosło korzyść zarówno osobom starszym, jak i innym ich członkom i członkiniom lokalnej społeczności.

Dlatego rekomendujemy wdrożenie działań zachęcających seniorów i seniorki do wolontariatu i działalności społecznej. Zasadne będzie w większym stopniu informowanie i promowanie dostępnych już form aktywności. Efekt taki można osiągnąć stosując przynajmniej trzy strategie:

- 1) Współpracując z lokalnymi, sprawdzonymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, mapując ich potrzeby w zakresie wolontariuszy i pomagając dostosować ich ofertę do seniorów i seniorek a następnie tworząc pomost między nimi a osobami starszymi (np. tworząc gminną bazę ofert wolontariatu dla seniorów i seniorek i aktywnie promując korzystanie z niej).
- 2) Tworząc kampanię społeczną skierowaną do osób starszych, której celem byłoby zachęcenie seniorów i seniorek do zaangażowania się w wolontariat i działalność społeczną. Kampania taka pokazywała by osobom starszym korzyści z wolontariatu (nowe znajomości, ciekawe doświadczenia, możliwość przysłużenia się społeczności, aktywność w słusznym celu i poczucie sprawczości).
- 3) Rozwijając programy wolontariatu sąsiedzkiego, który pozwala seniorom mieszkającym w bliskiej odległości na wzajemne wspieranie się i zacieśnianie więzi.

Większe zaangażowanie osób starszych w działalność trzeciego sektora przyniosłoby korzyść zarówno osobom starszym, jak i innym ich członkom i członkiniom, a w szerszym kontekście całej społeczności lokalnej. Organizacje społeczne stanowią bowiem przestrzeń, w której z powodzeniem może dokonywać się wymiana międzypokoleniowa, z

której korzyści czerpać mogą zarówno osoby starsze, jak i przedstawiciele i przedstawicielki młodszych generacji. Zapraszanie osób starszych do współpracy w organizacjach trzeciego sektora może przeciwdziałać ich izolacji społecznej, którą jako problem definiują same osoby starsze.

Rekomenduje się zatem wykorzystanie wzorców zachodnich aktywizacji osób starszych seniorów Grodziska Mazowieckiego, przykładowo w formie akcji typu „Starsi pomagają młodym” (niem. Alt hilft Jung)¹⁸. Inicjatywa ta to pomysł niemiecki, gdzie grupy seniorów ekspertów, różnych profesji udzielających pomocy młodszy. Od tego czasu seniorzy bezinteresownie angażują się na rzecz młodych przedsiębiorców i twórców biznesu, służąc im swoją wiedzą, pomocą i doświadczeniem. Zazwyczaj w roli ekspertów występują osoby, które w pracy zawodowej zajmowały samodzielne stanowiska kierownicze lub też były odpowiedzialne za zarządzanie.

Podobny rodzaj zaangażowania oferuje Biuro Seniorów w Hamburgu, które jako stowarzyszenie użyteczności publicznej wspiera aktywność społeczną. Stowarzyszenie to powstało w 1993 roku w ramach modelowego programu „Biuro Seniorów”, obecnie liczy sobie ponad 120 aktywnie działających członków. Biuro jest miejscem dla osób, które zakończyły swoją karierę zawodową, ale nadal pragną rozwijać się oraz czynnie i twórczo uczestniczyć w życiu społecznym i kulturalnym. Biuro zajmuje się między innymi 44 grupami seniorów, które działają w różnych dzielnicach Hamburga. Grupy te stwarzają starszym osobom możliwość wspólnych spotkań, przeżyć, doświadczeń oraz realizacji zainteresowań.

¹⁸Por. Aktywność społeczna, kulturalna i oświatowa seniorów, Biblioteka Gerontologii Społecznej, Bielsko Biała 2008 r. red. Artur Fabiś

Rekomendacja 5: Program promocji zdrowia

Problem dostępu do opieki zdrowotnej stale pojawiał się na pierwszym miejscu wyzwań, z jakimi borykają się seniorzy i seniorki. Dostęp do specjalistycznej pomocy medycznej wskazywano, jako podstawową potrzebę osób starszych w swoim lokalnym środowisku. Temat, który znalazł się na drugim miejscu (doradztwo i załatwianie spraw urzędowych) miał znacznie mniej wskazań. Również w pytaniu o kluczowe utrudnienia, jakich doświadczają osoby starsze w Grodzisku Mazowieckim w dostępie do usług kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych, najwięcej respondentów i respondentek wskazało stan

zdrowia. W badaniach jakościowym (wywiady pogłębione, warsztaty senioralne) kwestia dostępu do służby zdrowia była nieustannie obecna.

Mamy jednak świadomość, że Urząd Miasta nie rozwiąże problemu dostępu do służby zdrowia, który ma charakter systemowy i ogólnopolski. To na co jednak można skierować swój wysiłek to nisko kosztowe kampanie edukacyjne i profilaktyczne, zachęcające seniorów i seniorki do bardziej regularnej aktywności fizycznej czy badań profilaktycznych, angażujące lekarzy lub osoby z dużym autorytetem, które mogłyby dawać przykład prozdrowotnych zachowań w codziennym życiu.

Wiele gmin finansuje z własnych środków profilaktyczne programy zdrowotne dla swoich mieszkańców. Samorządy najczęściej płacą za badania w kierunku wykrywania raka piersi i szyjki macicy, a także prowadzą szczepienia dziewcząt przeciwko wirusowi HPV. Programy polityki zdrowotnej - zwykle dotyczące profilaktyki chorób lub ich czynników ryzyka - są uzupełnieniem świadczeń finansowanych przez NFZ. Pomimo obniżonych dochodach własnych Gminy rozważenia wymaga możliwość finansowania ze środków własnych Gminy niektórych usług zdrowotnych dla seniorów. Dobrym przykładem może być Program Profilaktyki i Promocji Zdrowia dla miasta Katowice na lata 2021-2027, który został przyjęty uchwałą nr XXIX/635/20 Rady Miasta Katowice z dnia 17 grudnia 2020 r., a szczególnie jego element jakim jest Program Profilaktyki dla osób trzeciego i czwartego wieku 2021-2027.

Szczegółowe propozycje w tym zakresie powinny być przedmiotem pogłębionej diagnozy na etapie opracowania Polityki Senioralnej Gminy Grodzisk Mazowiecki.

Rekomendacja 6: Opracowanie Polityki Senioralnej Gminy Grodzisk Mazowiecki

W niniejszej diagnozie zaproponowano szereg możliwych działań, które wynikają bezpośrednio ze zdiagnozowanych potrzeb osób starszych mieszkających w Grodzisku Mazowieckim. Te i inne działania mogłyby zostać zintegrowane w spójny system w gminnej strategii polityki senioralnej. Strategia polityki senioralnej pozwoliłaby na usystematyzowanie działań skierowanych do różnych segmentów i grup osób w wieku poprodukcyjnym, w tym w szczególności w czterech obszarach, które wyraźnie ujawniły się w niniejszej diagnozie:

- 1) Dostęp do służby zdrowia, profilaktyce i aktywności fizycznej.

2) Wysiłkach informacyjnych i aktywizacji osób starszych do korzystania z dostępnej oferty kulturalnej i społecznej.

3) Zaangażowaniu osób starszych w wolontariat i wolontariatu na rzecz osób starszych.

4) Dostępie do pomocy domowych i usług drobnych oraz usług społecznych.

Strategie polityki senioralnej funkcjonują lub są opracowywane w szeregu gmin w Polsce i stanowią dobry punkt odniesienia i źródło dobrych praktyk. Pozwalają na określenie zasobów i działań niezbędne do podjęcia na rzecz seniorów i senierek w gminie poprzez budowanie przestrzeni do wzmacniania ich postaw obywatelskich i stwarzania możliwości do wykorzystania ich potencjału i aktywności. Programy takie określają także działania jakie powinny zostać podjęte dla realizacji poszczególnych celów szczegółowych oraz określa wysokość niezbędnych kosztów do poniesienia w poszczególnych latach.

Polityka sektorowa, inaczej zwana „branżową” stanowi zespół specyficznych i skoordynowanych działań podejmowanych w obrębie konkretnego sektora. Polityki sektorowe wyznaczają kierunki rozwoju określonego obszaru aktywności. Można wskazać wiele przykładów polityk sektorowych, m.in. polityka ochrony środowiska, polityka rolna, polityka przemysłowa, polityka gospodarcza czy polityka społeczna. Głównym celem polityk sektorowych jest wspieranie rozwoju kluczowych branż i co za tym idzie, rozwiązywanie problemów publicznych, które pojawiają się w ich ramach. Konkretnie potrzeby związane ze specyficznymi obszarami interwencji wymagają indywidualnego, dopasowanego do nich podejścia, celów, instrumentów i metod. Ten rodzaj specyfikacji stanowi źródło sukcesu podejmowanych w określonych sektorach działań i pozwala na osiągnięcie zamierzonych rezultatów. Przekłada się na pożądane zmiany i kierkuje oddziaływaniem na procesy w poszczególnych działach i gałęziach gospodarki. Polityka sektorowa stanowi „skrojoną na miarę” odpowiedź na problemy publiczne.

Polityka senioralna musi być rozumiana szeroko jako ogół działań, w okresie całego życia człowieka, prowadzących do zapewnienia warunków wydłużenia aktywności, zarówno zawodowej, jak i społecznej, oraz samodzielnego, zdrowego, bezpiecznego i niezależnego życia osób starszych. Fragment definicji pochodzi z Założeń Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014– 2020, dokumentu będącego jednym z trzech elementów tzw. pakietu senioralnego, stanowiącego do 2020 roku ramy prawne dla polityki senioralnej w Polsce.

Aktualnie, na system polityki senioralnej w Polsce składa się kilka aktów normatywnych o różnym charakterze. Niestety część z nich straciła wraz z rokiem 2020 swoją aktualność i nie została zastąpiona nowymi regulacjami. Aktualnym dokumentem, tworzącym zręb polityki senioralnej w kraju jest Polityka społeczna wobec osób starszych 2030.

Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność. Dokument ten został przyjęty uchwałą nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ. Przewiduje on realizację szeregu działań wobec ogółu osób starszych w ramach następujących obszarów:

- kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie,
- uczestnictwo w życiu społecznym oraz wspieranie wszelkich form aktywności obywatelskiej, społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej i religijnej,
- tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, dostosowanych do ich możliwości psychofizycznych oraz sytuacji rodzinnej,
- promocja zdrowia, profilaktyka chorób, dostęp do diagnostyki, leczenia i rehabilitacji,
- zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego – przeciwdziałanie przemocy i zaniedbaniom wobec osób starszych, tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej, działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne), do starości (całe społeczeństwo), przez starość (od najmłodszego pokolenia) oraz edukacja w starości (osoby starsze).

W nowym dokumencie mogłyby zostać zaprojektowane działania skierowane do niesamodzielnych osób starszych mieszkańców nastawione na:

- zmniejszanie skali zależności od innych poprzez ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielnych osób starszych,
- zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgnacyjnych dostosowanych do potrzeb niesamodzielnych osób starszych,

- sieć usług środowiskowych i instytucjonalnych udzielanych niesamodzielnym osobom starszym,
- system wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielnymi osobami starszymi przez instytucje publiczne

Strategia senioralna pozwoliłaby także na strategiczne rozplanowanie alokacji budżetu na politykę senioralną i zmapowanie możliwych źródeł dodatkowych funduszy na realizację działań skierowanych do osób starszych mieszkających w Grodzisku Mazowieckim, w tym w szczególności:

- Środków na projekty senioralne z Lokalnej Grupy Działania Ziemia Chełmońskiego, w ramach funduszy na rozwój obszarów wiejskich w ramach programu Plan Strategiczny WPR 2023-2027 („następca” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020), w tym w szczególności środków na rozwój usług opiekuńczych, ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego.
- Środków z programu Aktywność+; to nowy program dla seniorów, który będzie realizowany w latach 2021-2025. Za pomocą środków z programu będą finansowane działania jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów, mające na celu zwiększenie aktywności seniorów w życiu społecznym i zawodowym.
- Środków z Nowego Polskiego Ładu, m.in. na potrzebę tworzenia i dofinansowania powstania specjalnych placówek łączących, które łączą dzienne domy opieki z przedszkolami.

Rekomendacja 7: Utworzenie Dziennego Domu dla seniorów i senierek

Podczas warsztatów senioralnych seniorzy i seniorki zidentyfikowali utworzenie Domu Dziennego Seniora w Grodzisku, jako jedną z szans dla rozwoju polityki senioralnej gminy. Również w badaniu ankietowym propozycja utworzenia dziennego domu opieki cieszyła się stosunkowo dużym zainteresowaniem - propozycję taką wysunęło ponad 16% respondentów i respondentek.

Domy dziennego pobytu to miejsca przeznaczone dla osób starszych, które z różnych względów – na przykład zdrowotnych – powinny pozostawać pod opieką również w ciągu dnia, gdy rodzina pracuje i nie ma jej w domu. To także sposób na aktywizację tych seniorów i senierek, umożliwienie im stałego uczestnictwa w życiu społecznym,

przebywanie wśród innych osób i otwarcie ich na szeroką gamę usług, których otrzymanie w innych warunkach nie byłoby możliwe. W odróżnieniu od domów opieki, domy dziennego pobytu nie oferują noclegów i funkcjonują jedynie w określonych godzinach w ciągu dnia.

Dom dziennego pobytu poza zapewnieniem miejsc dziennej opieki może świadczyć wobec seniorów i senierek szereg usług, w tym w szczególności usługi rehabilitacyjne, konsultacje specjalistyczne, usługi edukacyjne, kształtowanie nawyków i postawy prozdrowotnej, konsultacje specjalistyczne, poradnictwo. Ponadto może wspierać osoby starsze w uczestnictwie w wydarzeniach kulturalnych, organizować wyjazdy i wycieczki a także zachęcać ich do udziału w wolontariacie.

Placówki tego typu funkcjonują już z powodzeniem w sąsiadujących z Grodziskiem gminach, przykładowo od 2019 r. w Komorowie w Gminie Michałowice, powiat pruszkowski działa Dzienny Dom Senior+, który zapewnia 30 miejsc dziennego pobytu osobom w wieku 60+. Dom Senior+ otwarty jest od poniedziałku do piątku w godzinach 8:00-16:00, zapewnia wsparcie wykwalifikowanego personelu, usługi socjalne i opiekuńcze oraz jeden gorący posiłek dziennie. Miesięczny koszt pobytu w Domu ustalany zarządzeniem Wójta Gminy Michałowice. Wysokość opłaty uzależniona jest od sytuacji dochodowej uczestnika.

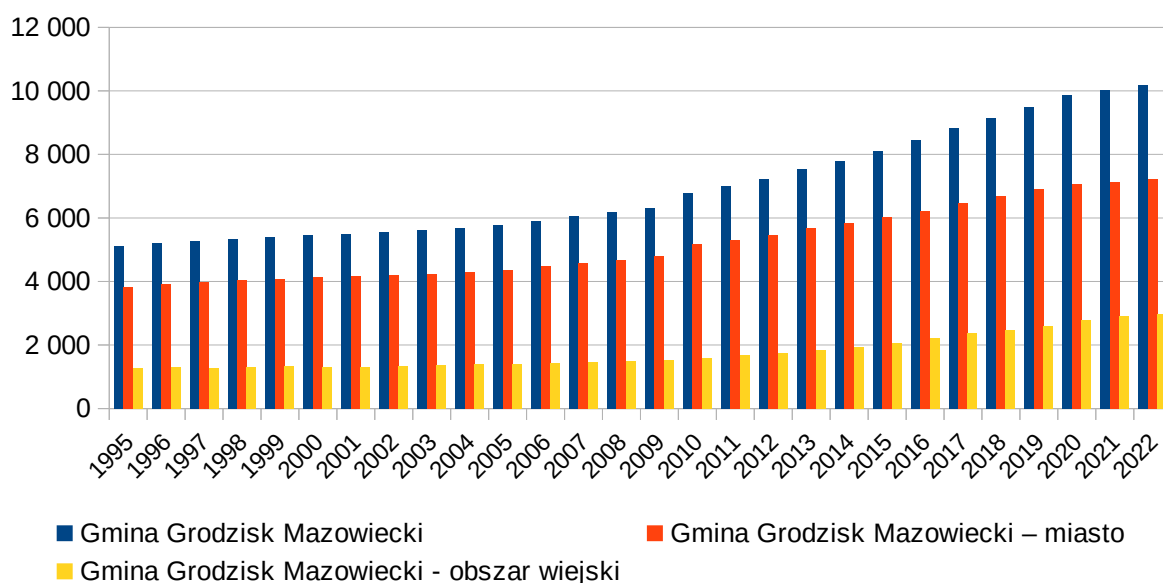
Wartą rozważenia koncepcją mogłoby być także połączenie tego typu placówki z przedszkolem lub placówką, w której świadczy się opiekę wobec zwierząt. Tego typu instytucje funkcjonują z powodzeniem np. w Kanadzie, a propozycja wsparcia tworzenia tego typu placówek znalazła się w projekcie programu rządowego Nowy Polski Ład.

Podsumowanie sytuacji demograficznej

Sytuację demograficzną w Gminie Grodzisk Mazowiecki dokładnie opisali autorzy przywołanego już badania z 2022 r. „Diagnoza potrzeb i oczekiwań seniorów Gminy Grodzisk Mazowiecki”. Osadzając kontekst lokalny na szerszym krajowym tle stwierdzają, że w gminie widoczny jest trend „starzenia się” społeczeństwa, jednak w mniejszym stopniu niż średnia dla kraju. Jako przyczyny wskazują dodatnie saldo migracji i stosunkowo wysoki wskaźnik przyrostu naturalnego. Autorzy analizując wewnętrzne jednostki urbanistyczne stwierdzają występujące zróżnicowanie przestrzenne udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle społeczności – największy udział występuje w sołectwach Kłudzienko i Żuków.

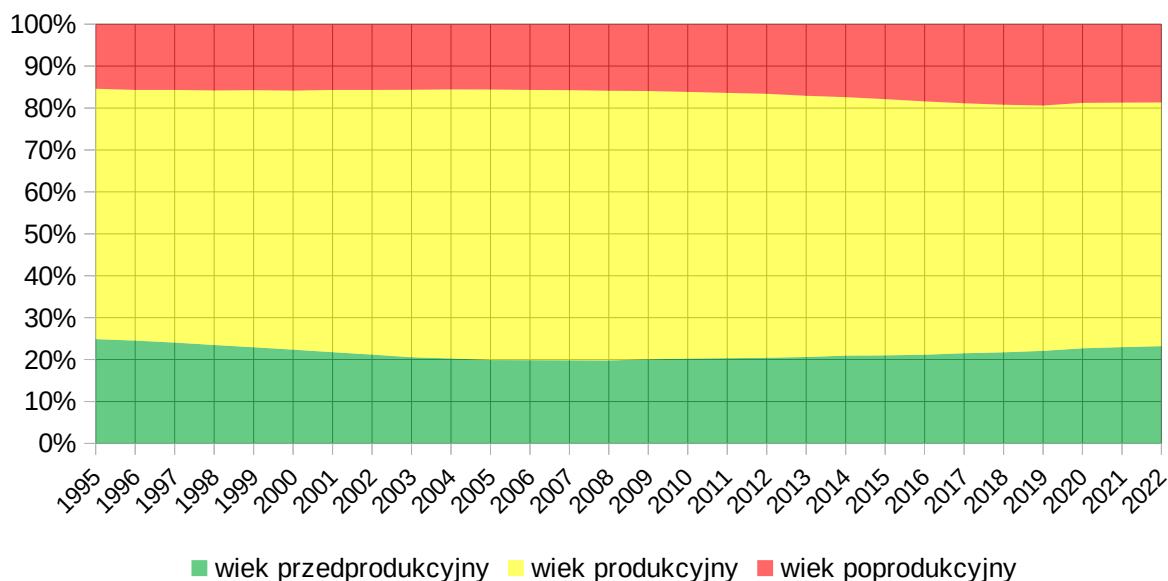
Fakt relatywnie powolnego procesu „starzenia się” lokalnej społeczności potwierdzają analizy przeprowadzone na potrzeby strategii – poniższe wykresy (nr 1 i 2) ukazujące zmiany w wartościach bezwzględnych oraz procentowych udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. Pomimo przyrostu osób w wieku poprodukcyjnym w wartościach bezwzględnych (w 1995 roku – 5105 osób, w 2022 roku 10192 osób), w odniesieniu do całości ludności gminy w latach od 2020 roku następuje spadek ich udziału.

Ludność w wieku poprodukcyjnym

Wykres 1: Ludność w wieku poprodukcyjnym w latach 1995-2022. Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

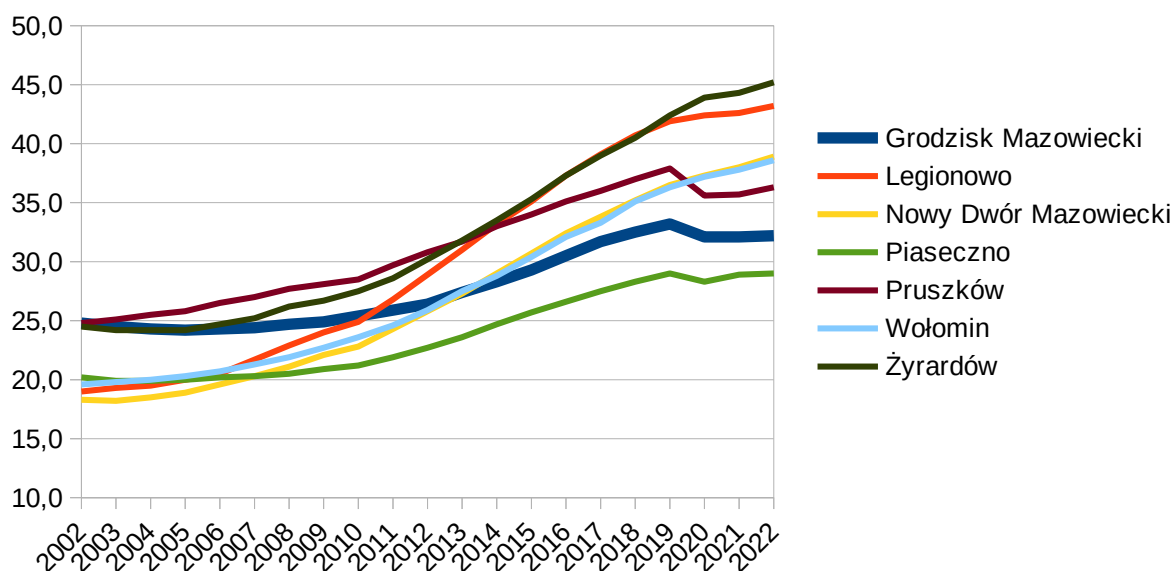
Struktura demograficzna Gminy Grodzisk Mazowiecki

Wykres 2: Struktura demograficzna Gminy Grodzisk Mazowiecki w latach 1995-2022. Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Względnie powolne przemiany struktury demograficznej w Gminie Grodzisk Mazowiecki znajdują potwierdzenie w zestawieniu z wynikami innych, podobnych gmin zlokalizowanych w pobliżu Warszawy (wykres nr 3).

Wskaźnik obciążenia demograficznego

Wykres 3: Wskaźnik obciążenia demograficznego - liczby osób w w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym - w wybranych gminach. Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

4. Analiza SWOT

W ramach dokumentu pt. „Diagnoza potrzeb i oczekiwań seniorów Gminy Grodzisk Mazowiecki” opracowanego w 2022 r. przez firmę MM Consult sp z o.o. sporządzona została także analiza SWOT obejmująca silne i słabe strony (aspekt wewnętrzny) oraz szanse i zagrożenia (aspekt zewnętrzny). Wyniki analizy przedstawione zostały w poniższej tabeli. Wnioski wyciągnięte z analizy SWOT oraz rekomendacje z diagnozy posłużyły jako podstawa do formułowania zapisów części strategicznej dokumentu – wizji, celów oraz działań.

Silne strony: <ol style="list-style-type: none">1. Szeroka gama bezpłatnych zajęć aktywizujących seniorów w ramach SAS.2. Dobrze rozwinięta infrastruktura.3. Dobry kontakt z władzami samorządowymi.4. Funkcjonowanie świetlic wiejskich.5. Duża liczba miejsc kulturalnych i rekreacyjnych.6. Duża liczba klubów sportowych.7. Wysoka aktywność organizacji pozarządowych.8. Duży dostęp do mediów lokalnych.9. Dbalność o estetykę miasta i gminy.	Słabe strony: <ol style="list-style-type: none">1. Utrudniony dostęp do lekarzy, w szczególności specjalistów.2. Brak dostępu do tanich posiłków (w szczególności brak stołówek, barów mlecznych).3. Brak tanich usług naprawy (specjalistów, hydraulików, tzw. „złoty rączek”).4. Mała dostępność i wysoki koszt rehabilitacji.5. Brak świetlic w mieście dla spotkań towarzyskich (pomijając Strefę Aktywnego Seniora).6. Brak dostępu do taniego fryzjera, usług manicure dla seniorów.
Szanse: <ol style="list-style-type: none">1. Integracja grup senioralnych (współpraca) Związku Emerytów, UTW, itp.2. Podnoszenie wiedzy.3. Utworzenie domu dziennego pobytu seniorów.4. Rehabilitacja dla seniorów (hala sportowa, basen).	Zagrożenia: <ol style="list-style-type: none">1. Postępujący światowy kryzys ekonomiczny2. Inflacja – wzrost cen energii, koszty mieszkania3. Eskalacja działań wojennych. Możliwość wybuchu wojny światowej.4. Coraz trudniejszy dostęp do

<p>5. Basen raz w tygodniu. Aerobik z instruktorem</p> <p>6. Krótszy czas dostępu do lekarzy specjalistów. Dofinansowanie z miasta.</p>	<p>specjalistycznej opieki zdrowotnej, a w szczególności brak dostatecznej opieki rehabilitacyjnej.</p> <p>5. Brak nadzoru policji nad nielegalnymi wyścigami samochodowymi i motocyklowymi, szczególnie w porze nocnej.</p> <p>6. Postępująca komercjalizacja Mediateki.</p>
---	---

5. Wizja i misja

Wizja oraz misja to niezwykle istotne i kluczowe elementy dokumentów strategicznych. Zarówno wizja, jak i misja zostały wypracowane w trakcie przygotowywania dokumentu wspólnie przez zespół ekspertów oraz przedstawicieli grodziskich seniorów, w tym członków Rady Seniorów.

Wizja jest to zwięzłe określenie idealnego stanu docelowego w przyszłości, do którego grodziscy seniorzy zamierzają dążyć i chcą osiągnąć. Wizja powinna być nieobarczona ograniczeniami wynikającymi z diagnozy, co pozwala na śmiało formułowanie jej zapisów i aspiracji.

Wizja:

Zapewnienie seniorom gminy Grodzisk Mazowiecki godnego starzenia się poprzez uwzględnianie w życiu codziennym ich potrzeb.

Misja w niniejszej strategii sformułowana została ściśle w odniesieniu do roli samego dokumentu. Opisuje ona to, jakie jest zadanie strategii – czemu ma służyć jej wypracowanie i powstanie oraz późniejsza realizacja.

Misja:

Misją dokumentu jest optymalna koordynacja działań nakierowanych na poprawę jakości życia osób starszych z gminy Grodzisk Mazowiecki.

6. Cele

Cele strukturyzują strategiczną część dokumentu. Stanowią one sposób na ukierunkowanie wysiłków w określonych sferach tematycznych i działań na rzecz seniorów w Gminie Grodzisk Mazowiecki. Sformułowane cele są odpowiedzią na wynikające z diagnozy problemy oraz służą osiągnięciu wyznaczonej wcześniej wizji.

Przy wyznaczaniu celów zespół ekspercki, przy udziale seniorów, opierał się na wynikach diagnozy, a także na własnej wiedzy i doświadczeniach oraz na dotychczasowych działaniach realizowanych w Gminie Grodzisk Mazowiecki.

Formułowanie celów powinno być metodycznie oparte na tzw. zasadzie SMART. Akronim SMART, pochodzący z języka angielskiego, odnosi się do cech jakimi powinny charakteryzować się sformułowane cele:

„S” – z ang. „specific” – precyzyjne,

„M” – z ang. „measurable” – mierzalne,

„A” – z ang. „accepted” – akceptowane,

„R” – z ang. „realistic” – realistyczne,

„T” – z ang. „time-dependant” – określone w czasie.

Dla zapewnienia przejrzystej i logicznej struktury dokumentu, przyjęte zostały dwa hierarchiczne poziomy celów:

1. Cel główny – jeden dla całej strategii,
2. Cele szczegółowe – sześć celów odnoszących się do zagadnień tematycznych ważnych dla seniorów, które sformułowane zostały na podstawie wniosków z części diagnostycznej oraz zaakceptowane przez przedstawicieli społeczności senioralnej Gminy Grodzisk Mazowiecki.

Cel główny:

Poprawa jakości życia seniorów w gminie Grodzisk Mazowiecki.

Cele szczegółowe

1. Zwiększenie i dobra koordynacja działań mających na celu podniesienie jakości zdrowia i aktywności fizycznej seniorów

Cel szczegółowy koncentruje się na poprawie jakości życia seniorów oraz zapobieganiu ich problemom zdrowotnym wynikającym z procesu starzenia się. Jest to ważne w kontekście sytuacji seniorów, ale także całego społeczeństwa jako całości. Poprawa jakości zdrowia seniorów przekłada się na zdrowsze i bardziej zrównoważone społeczeństwo.

2. Aktywne wspieranie seniorów

Celem nadrzędnym jest umożliwienie seniorom pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, bycia członkiem wspólnoty i społeczności. Podejmowanie działań wychodzących naprzeciw potrzebom seniorów jest inwestycją w jakość życia osób starszych, ale również całej społeczności lokalnej. Ułatwienie funkcjonowania seniorom poprzez system zniżek czy instytucjonalną formę pomocy, jaką jest dom dziennego pobytu albo opieka wytchnieniowa wspiera ich w prawidłowym funkcjonowaniu, a długofalowo przekłada się na mniejsze nakłady publicznych środków finansowych na tą grupę społeczną.

3. Aktywizacja społeczna, kulturalna i rekreacyjna seniorów

Aktywizacja seniorów przynosi korzyści zarówno tej grupie społecznej, jak również społeczeństwu jako całości. Potencjał wiedzy i doświadczenia, jaki posiadają seniorzy może zostać zagospodarowany na rzecz wsparcia młodszego pokolenia, jak również pomocy, samopomocy, wsparcia sąsiedzkiego itp. Rosnąca aktywność seniorów może przełożyć się na zwiększenie ilości osób starszych, które włączają się w różnorodne inicjatywy. To zaś jest kluczowe w związku z wyzwaniem dotyczącym samotności seniorów i ich alienacji ze społeczności.

4. Efektywne docieranie z informacjami i wyjście instytucji do seniorów

Kluczem do efektywnego dotarcia do seniorów jest empatia, zrozumienie ich potrzeb i gotowość do dostosowania komunikacji do ich specyficznych wymagań. Dzięki temu instytucje mogą lepiej spełniać oczekiwania seniorów i poprawić jakość życia tej grupy społecznej. Usługi pomocowe dla seniorów, podnoszenie świadomości seniorów o

zagrożeniach, na które mogą być narażeni ma na celu zapewnienie im bezpiecznych warunków do samodzielnego funkcjonowania, bez angażowania instytucjonalnego systemu pomocy społecznej.

5. Wspieranie organizacji senioralnych

Wspieranie organizacji senioralnych ma na celu zapewnienie godnej i satysfakcjonującej starości dla seniorów oraz zwiększenie jakości opieki, jaką otrzymują. To ważne zadanie, które przyczynia się do dobrobytu i rozwoju społeczeństwa. Wszelkie formy działań podnoszących świadomość, poczucie wspólnotowości i sprawczości przełoży się na lepsze funkcjonowanie tej grupy społecznej w lokalnym środowisku.

6. Dbalność o aktywizację zawodową seniorów na grodziskim rynku pracy

Dbalność o aktywizację zawodową seniorów na grodziskim rynku pracy jest ważnym aspektem w kontekście promowania zatrudnienia i aktywności społecznej wśród tej grupy wiekowej. Aktywność zawodowa jest formą włączenia społecznego seniorów oraz możliwością zarobienia dodatkowych środków finansowych do emerytury. Może stanowić również wsparcie sąsiedzkie, wymianę barterową usług czy wsparcie innych grup, np. młodzieży, w ramach współpracy międzysektorowej.

7. Spójność z innymi dokumentami

Wypracowane zapisy strategii wpisują się w założenia innych dokumentów ze szczebla lokalnego i ponadlokalnego. Spójność zapisów jest ważną kwestią ze względu m.in. na synergię planowanych i podejmowanych działań przez różne podmioty oraz silniejsze pozytywne oddziaływanie na społeczność seniorów w Gminie Grodzisk Mazowiecki.

Poniższy rozdział zawiera syntetyczne wyniki ze studium porównawczego zapisów strategii (celów szczegółowych) oraz następujących dokumentów:

- Strategii rozwoju gminy Grodzisk Mazowiecki na lata 2014-2024,
- Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 opracowywana przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Chełmońskiego” (główne założenia na październik 2023 r.),
- Strategii Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2021-2027,
- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze,
- Polityki społecznej wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO - UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ,
- Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

„Strategia rozwoju gminy Grodzisk Mazowiecki na lata 2014-2024”

„Strategia rozwoju gminy Grodzisk Mazowiecki na lata 2014-2024” to najważniejszy dokument stanowiący o kierunkach rozwoju gminy. Dokument przyjęty został uchwałą nr 692/2014 Rady Miejskiej w Grodzisku Mazowieckim z dnia 26 lutego 2014 r. Strategia zawiera część diagnostyczną opisującą różne aspekty dotyczące gminy oraz część strategiczną z wizją, misją, celami i zadaniami. Problematyka niekorzystnych przemian w strukturze ludności zaznaczona została w części diagnostycznej dotyczącej sfery społecznej. Analiza SWOT w „słabych stronach” także wskazuje problematykę „starzenia się” społeczności gminy: „Niekorzystna struktura wiekowa – proces starzenia się mieszkańców”.

Zapisy strategii senioralnej wpisują się w część programową ogólnej strategii rozwoju Gminy Grodzisk Mazowiecki, począwszy pierwszego punktu wizji: „1. Stała poprawa

warunków zamieszkania, obsługi, wypoczynku i bezpieczeństwa publicznego mieszkańców”. „Strategii rozwoju gminy Grodzisk Mazowiecki na lata 2014-2024” brakuje celu dedykowanego wprost seniorom, jednakże zapisy strategii senioralnej odpowiadają jej celom strategicznym i operacyjnym (szczegóły w poniższej tabeli).

Cel szczegółowy strategii senioralnej	Odpowiadające cele „Strategii rozwoju gminy Grodzisk Mazowiecki na lata 2014-2024”
1. Zwiększenie i dobra koordynacja działań mających na celu podniesienie jakości zdrowia i aktywności fizycznej seniorów	Cel strategiczny: 3. Zwiększenie dostępu do usług publicznych wysokiej jakości Cel operacyjny: 5. Zapewnienie optymalnej bazy infrastruktury kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej 6. Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych i zdrowotnych
2. Aktywne wspieranie seniorów	Cel strategiczny: 3. Zwiększenie dostępu do usług publicznych wysokiej jakości Cel operacyjny: 2. Rozwój bazy instytucjonalnej i wzrost efektywności działań pomocy społecznej
3. Aktywizacja społeczna, kulturalna i rekreacyjna seniorów	Cel strategiczny: 3. Zwiększenie dostępu do usług publicznych wysokiej jakości Cel operacyjny: 2. Rozwój bazy instytucjonalnej i wzrost efektywności działań pomocy społecznej Cel operacyjny: 5. Zapewnienie optymalnej bazy infrastruktury kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej
4. Efektywne docieranie z informacjami i wyjście instytucji do seniorów	Cel strategiczny: 3. Zwiększenie dostępu do usług publicznych wysokiej jakości Cel operacyjny: 3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego 9. Sprawne zarządzanie gminą
5. Wspieranie organizacji senioralnych	Cel strategiczny: 3. Zwiększenie dostępu do usług publicznych wysokiej jakości Cel operacyjny: 2. Rozwój bazy instytucjonalnej i wzrost efektywności działań pomocy społecznej
6. Dbalność o aktywizację zawodową seniorów na grodziskim rynku pracy	Cel strategiczny: 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej i atrakcyjności inwestycyjnej gminy Cel operacyjny: 7. Aktywizacja zawodowa uwzględniająca zmiany na lokalnym rynku pracy

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023-2027 opracowywana przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Chełmońskiego” (główne założenia na październik 2023 r.)

Autorzy dokumentu „Diagnoza potrzeb i oczekiwań seniorów Gminy Grodzisk Mazowiecki” jako jedno z potencjalnych źródeł finansowania wskazują środki na projekty senioralne z Lokalnej Grupy Działania Ziemia Chełmońskiego, w ramach funduszy na rozwój obszarów wiejskich w ramach programu Plan Strategiczny WPR 2023-2027. Czas powstawania strategii senioralnej pokrywał się z okresem przygotowywania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 opracowywanej przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Chełmońskiego”, jednak znane były jej główne założenia (październik 2023 roku).

Uznać należy, że założenia strategii senioralnej dla Gminy Grodzisk Mazowiecki są zgodne z założonymi celami Lokalnej Strategii Rozwoju LGD w zakresie obu celów: „C.1 Poprawa warunków życia i odpoczynku na obszarze LGD” oraz „C.2 Rozwój aktywności mieszkańców oraz wzmocnienie potencjału zaangażowanych społecznie przedsiębiorców na obszarze LGD”. Szczególnie ważny jest zapis uszczegóławiający z celu 2 – przedsięwzięcie odnoszące się wprost m.in. do seniorów „P.2.1. Zwiększenie włączenia społecznego seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji”.

„Strategia Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2021-2027”

„Strategia Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2021-2027” przyjęta została uchwałą nr 327/XXXIX/21 Rady Powiatu Grodziskiego z dnia 16 grudnia 2021 r. Dokument w części diagnostycznej także potwierdza fakt „starzenia się” społeczeństwa powiatu. Wpisywanie się celów strategii senioralnej w wizję i cele strategii powiatu przedstawia poniższa tabela.

Cel szczegółowy strategii senioralnej	Odpowiadające zapisy „Strategii Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2021-2027”
1. Zwiększenie i dobra koordynacja działań mających na celu podniesienie jakości zdrowia i aktywności fizycznej seniorów	III. CEL STRATEGICZNY: Poprawa stanu opieki zdrowotnej
2. Aktywne wspieranie seniorów	IX. CEL STRATEGICZNY: Wzmacnianie i rozwój systemu pomocy społecznej 1. Cel operacyjny: Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych z terenu powiatu grodziskiego
3. Aktywizacja społeczna, kulturalna i rekreacyjna seniorów	V. CEL STRATEGICZNY: Ochrona i poprawa stanu zabytków oraz rozwój kultury na terenie powiatu grodziskiego

	2. Cel operacyjny: Promocja walorów kulturalnych i zabytkowych powiatu grodziskiego
4. Efektywne docieranie z informacjami i wyjście instytucji do seniorów	1. CEL STRATEGICZNY: Podnoszenie jakości świadczonych usług przez jednostki organizacyjne samorządu 3. Cel operacyjny: Podnoszenie jakości obsługi klienta poprzez zapewnienie dostępności
5. Wspieranie organizacji senioralnych	Wizja: W przewidywanej w Strategii perspektywie czasowej Powiat Grodziski ma sprzyjać szerokiemu spektrum aktywności społecznej i rozwinąć się jako bezpieczna przestrzeń, przyjazna tak mieszkańcom, jak i środowisku naturalnemu, z myślą o przyszłych pokoleniach.
6. Dbłość o aktywizację zawodową seniorów na grodziskim rynku pracy	VII. CEL STRATEGICZNY: Przeciwdziałanie bezrobociu i promowanie aktywnej polityki rynku pracy

„Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze”

„Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze” przyjęta została uchwałą nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z 24 maja 2022 r. i stanowi aktualizację poprzednio obowiązującego dokumentu. Jest to najważniejszy dokument rozwojowy obowiązujący na Mazowszu.

„Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze” dotyka zróżnicowanych aspektów dotyczących rozwoju województwa i skonstruowana została w sposób uwzględniający pięć obszarów tematycznych, do których przyporządkowane zostały cele, kierunki działań oraz działania.

Poniższa tabela wskazuje zgodność celów strategii senioralnej ze strategią wojewódzką.

Cel szczegółowy strategii senioralnej	Odpowiadające zapisy „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze”
1. Zwiększenie i dobra koordynacja działań mających na celu podniesienie jakości zdrowia i aktywności fizycznej seniorów	Cel: MAZOWSZE ZINTEGROWANE SPOŁECZNIE; Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki Kierunek działania: 16. Podnoszenie

	standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych i opiekuńczych
2. Aktywne wspieranie seniorów	Cel: MAZOWSZE ZINTEGROWANE SPOŁECZNIE; Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki Kierunek działania: 19. Włączenie i integracja społeczna
3. Aktywizacja społeczna, kulturalna i rekreacyjna seniorów	Cel: MAZOWSZE ZINTEGROWANE SPOŁECZNIE; Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki Kierunek działania: 19. Włączenie i integracja społeczna Cel: MAZOWSZE BOGATE KULTUROWO Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia Kierunek działania: 22. Upowszechnianie kultury i twórczości
4. Efektywne docieranie z informacjami i wyjście instytucji do seniorów	Cel: MAZOWSZE ZINTEGROWANE SPOŁECZNIE; Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki Kierunek działania: 15. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego; 19. Włączenie i integracja społeczna
5. Wspieranie organizacji senioralnych	Cel: MAZOWSZE ZINTEGROWANE SPOŁECZNIE; Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki Kierunek działania: 19. Włączenie i integracja społeczna
6. Dbalność o aktywizację zawodową seniorów na grodziskim rynku pracy	Cel: MAZOWSZE ZINTEGROWANE SPOŁECZNIE; Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i

	społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki Działanie: 17.1. Aktywizacja zawodowa osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi, z niepełnosprawnościami, absolwentów i osób w wieku 50+
--	--

Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO - UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ

Dokument pn. „Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO - UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ” został opracowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej i przyjęty uchwałą nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r.

Obszerne i kompleksowe zapisy „Polityki społecznej wobec osób starszych...” skupione są na sytuacji seniorów oraz działaniach na ich rzecz. W dokumencie wydzielone zostały dwie grupy docelowe: ogół osób starszych oraz niesamodzielne osoby starsze.

W części poświęconej diagnozie dokument porusza zróżnicowane i ważne kwestie m.in. sytuacji demograficznej, stanu zdrowia, aktywności (zawodowej, społecznej, edukacyjnej, sportowej, kulturalnej i religijnej), dyskryminacji i przemocy wobec osób starszych oraz sytuacji ekonomicznej i warunków mieszkaniowych seniorów. „Polityka społeczna wobec osób starszych...” wyznacza pięć celów priorytetowych, trzy cele długofalowe i łącznie jedenaście obszarów uwzględniających działania wobec osób starszych (siedem wobec ogółu, cztery wobec osób niesamodzielnych).

Zapisy strategii senioralnej dla Gminy Grodzisk Mazowiecki wpisują się we wszystkie cele dokumentu „Polityka społeczna wobec osób starszych...”, zarówno długoterminowe, jak i priorytetowe (np. w zakresie zapisów o dostępności, utworzenia domu dziennego pobytu).

8. Wykaz działań

1. Zwiększenie i dobra koordynacja działań mających na celu podniesienie jakości zdrowia i aktywności fizycznej seniorów

Działanie	Realizatorzy	Źródła finansowania	Termin realizacji	Wskaźnik realizacji
1.1. Przeprowadzenie analizy możliwości rozwoju oferty opieki zdrowotnej w gminie pod kątem specjalistyki oraz rehabilitacji	Urząd Miejski, Powiat Grodziski, Zakłady Opieki Zdrowotnej, SPS Szpital Zachodni	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2025	Liczba uruchomionych poradni specjalistycznych Liczba przeprowadzonych analiz
1.2. Rozwój telemedycyny i rozwiązań teleinformatycznych – wdrażanie programów teleopieki	Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej, Zakłady Opieki Zdrowotnej, SPS Szpital Zachodni, organizacje pozarządowe, Rada Seniorów, kluby seniora	Środki własne, środki zewnętrzne	2024 - 2028	Liczba mieszkańców objętych programem teleopieki Liczba mieszkańców objętych programami telemedycyny
1.3. Rozwój rozwiązań teleinformatycznych w ochronie zdrowia - pomoc seniorom w zakładaniu Indywidualnego Konta Pacjenta, ePUAP'u, korzystania z konta e-pacjent, obsłudze e-	Urząd Miejski, Zakłady Opieki Zdrowotnej, organizacje pozarządowe, Rada Seniorów, kluby seniora, Ośrodek	Środki własne, środki zewnętrzne	2024 – 2028	Liczba złożonych profili IKP, profili ePUAP Liczba zrealizowanych szkoleń, spotkań instruktażowych

rejestracji, zapisów online itp.	Kultury			
1.4. Poszerzenie programu promocji zdrowia – realizacja kampanii edukacyjnych i profilaktycznych, organizacja cyklicznych spotkań dla seniorów mających na celu podniesienie świadomości dotyczącej dostępnych programów profilaktycznych w zakresie zdrowia, zdrowego odżywiania, zdrowego stylu życia, profilaktyki zdrowotnej, udziału w aktywnościach sportowych i rekreacyjnych	organizacje pozarządowe, Rada Seniorów, kluby seniora, Zakłady Opieki Zdrowotnej, Urząd Miejski, Powiat Grodziski, organizacje senioralne	Środki własne, środki zewnętrzne	2024 – 2028	Liczba spotkań Liczba przeprowadzonych kampanii profilaktycznych, Liczba seniorów, którzy wzięli udział w spotkaniach (np. z dietetykiem, diabetologiem, pielęgniarką środowiskową)
1.5. Realizacja cyklicznych badań wśród środowisk senioralnych na temat ich potrzeb w zakresie rekreacji i profilaktyki zdrowotnej	Urząd Miejski, Rada Seniorów, organizacje pozarządowe, kluby seniora, organizacje senioralne, Powiat Grodziski, Zakłady Opieki Zdrowotnej,	Środki własne, środki zewnętrzne	2024 – 2028	Coroczne badanie potrzeb w zakresie rekreacji i profilaktyki zdrowotnej

	SPS Szpital Zachodni			
--	----------------------	--	--	--

2. Aktywne wspieranie seniorów

Działanie	Realizatorzy	Źródła finansowania	Termin realizacji	Wskaźnik realizacji
2.1. Włączanie seniorów w miejskie programy wspierające dostępność do tańszych usług i produktów - Grodziska Karta Mieszkańca, Firma Przyjazna Grodziskim Seniorom oraz program „Ogólnopolska Karta Seniora”	Urząd Miejski, Rada Seniorów, organizacje pozarządowe organizacje senioralne	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Liczba programów dostępnych w roku Liczba seniorów korzystających z programów
2.2. Utworzenie Domu Dziennego Pobytu dla seniorów	Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej, Rada Seniorów, Organizacje pozarządowe organizacje senioralne	Środki własne, środki zewnętrzne (np. Senior+)	2024-2028	Utworzony Dom Dziennego Pobytu
2.3. Wdrażanie programów Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością i Opieka Wytchnieniowa	Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiat grodziski, Organizacje pozarządowe	Środki własne, środki zewnętrzne (np. Fundusz Solidarnościowy)	2024-2028	Wdrożone programy Liczba seniorów korzystających z programów
2.4. Opracowanie założeń i wprowadzenie programu	Urząd Miejski, Rada Seniorów, kluby seniora,	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Program pomocy dla seniorów „Złota rączka”

pomocy technicznej dla seniorów pn. „Złota rączka”	Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe organizacje senioralne			Baza usług w ramach programu „Złota rączka”
2.5. Utworzenie miejsca/miejsc integracji i pobytu seniorów, szczególnie osób samotnych, z dostępnym drobnym posiłkiem i ciepłym napojem	Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej, Rada Seniorów, organizacje pozarządowe organy prowadzące świetlice	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Liczba zorganizowanych miejsc spotkań dla seniorów

3. Aktywizacja społeczna, kulturalna i rekreacyjna seniorów

Działanie	Realizatorzy	Źródła finansowania	Termin realizacji	Wskaźnik realizacji
3.1. Opracowanie i wdrożenie programu wolontariatu senioralnego, jako formy aktywności, rozwoju, samopomocy i wsparcia seniorów	Rada Seniorów, kluby seniorów, Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Kultury, Biblioteka Publiczna, organizacje pozarządowe, organizacje senioralne	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Program wolontariatu seniorów Baza usług wolontariatu senioralnego
3.2. Wdrożenie preferencyjnych stawek (rabatów) za usługi sportowe, kulturalne i	Urząd Miejski, Ośrodek Kultury, Ośrodek Sportu i Rekreacji,	Środki własne, środki zewnętrzne	2024–2028	Liczba zaangażowanych instytucji Liczba zajęć/sekcji dostępnych po

rekreacyjne dla seniorów, realizowane przez instytucje gminne (p.. ośrodek kultury)	Inni partnerzy (firmy, sklepy itd.)			preferencyjnych cenach dla seniorów
3.3. Bieżąca analiza dostępności architektonicznej obiektów użyteczności publicznej oraz sukcesywne dostosowanie obiektów do wymagań w zakresie dostępności	Urząd Miejski, Starostwo Powiatu Grodzkiego, gminne jednostki organizacyjne	Środki własne, środki zewnętrzne	2024–2028	Liczba zinventaryzowanych obiektów Liczba dostosowanych obiektów
3.4. Organizacja wydarzeń kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych, w formie integrującej, ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami	Urząd Miejski, Ośrodek Kultury, Ośrodek Sportu i Rekreacji, Rada Seniorów, organizacje pozarządowe, organizacje senioralne	Środki własne, środki zewnętrzne	2024–2028	Liczba zorganizowanych wydarzeń

4. Efektywne docieranie z informacjami i wyjście instytucji do seniorów

Działanie	Realizatorzy	Źródła finansowania	Termin realizacji	Wskaźnik realizacji
4.1. Wypracowanie modelu dialogu i współpracy między organizacjami działającymi na rzecz osób starszych	Rada Seniorów, kluby seniorów, organizacje pozarządowe, organizacje senioralne, Urząd Miejski,	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Liczba zorganizowanych spotkań Wypracowany model współpracy

	Starostwo Powiatu Grodzkiego			
4.2. Realizacja wydarzeń promujących integrację i włączanie społeczne np. akcja „Jak dobrze mieć sąsiada”, akcje wolontariatu sąsiedzkiego, działania samopomocowe, pomoc sąsiedzką i wsparcie dla osób starszych od wolontariuszy	Rada Seniorów, kluby seniorów, organizacje pozarządowe, organizacje senioralne, Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Kultury, Biblioteka Publiczna, Ośrodek Sportu i Rekreacji,	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Liczba zrealizowanych projektów, przedsięwzięć Liczba seniorów biorących udział w wydarzeniach
4.3. Rozszerzenie usługi „Mobilny Urzędnik” o inne obszary spraw urzędowych	Urząd Miejski	Środki własne	2024-2028	Liczba nowych usług dostępnych w formie „Mobilny Urzędnik”
4.4. Organizacja akcji informacyjnych i wydarzeń promujących ruch oraz aktywność fizyczną seniorów z zaangażowaniem animatorów (wolontariat międzypokoleniowy)	Organizacje pozarządowe, Rada Seniorów, Kluby seniorów, Urząd Miejski, gminne jednostki organizacyjne, organizacje senioralne	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Liczba akcji i wydarzeń Liczba animatorów-wolontariuszy zaangażowanych w akcje i wydarzenia
4.5. Optymalizacja i dywersyfikacja kanałów komunikacji i promocji (prasa, telefon, SMS, Internet, tablice informacyjne,	Urząd Miejski, gminne jednostki organizacyjne, Rada Seniorów	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Liczba dostępnych i skoordynowanych kanałów do cyklicznej i spójnej komunikacji

skrzynki pocztowe)				
4.6. Szkolenia z zakresu bezpiecznego posługiwania się Internetem oraz utworzenie „wolontariatu cyfrowego” dla seniorów, w ramach wolontariatu senioralnego	Organizacje pozarządowe, Rada Seniorów, organizacje senioralne, Urząd Miejski	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Liczba przeszkolonych seniorów Liczba zaangażowanych wolontariuszy
4.7. Usługi pomocowe dla seniorów w zakresie obsługi komputera, telefonu, tabletu i drukowania – z zaangażowaniem wolontariatu seniorów i wolontariatu międzypokoleniowego	Rada Seniorów, organizacje senioralne, organizacje pozarządowe, Urząd Miejski, Ośrodek Kultury, Urząd Miejski - świetlice wiejskie	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Liczba zaangażowanych wolontariuszy Liczba seniorów korzystających z usług

5. Wspieranie organizacji senioralnych

Działanie	Realizatorzy	Źródła finansowania	Termin realizacji	Wskaźnik realizacji
5.1. Udostępnienie zasobów infrastrukturalnych miasta na potrzeby działań realizowanych przez i na rzecz seniorów	Urząd Miejski, gminne jednostki organizacyjne, Rada Seniorów	Środki własne	2024-2028	Siatka / Wykaz obiektów możliwych do udostępnienia na działania senioralne (obiekty, adresy, harmonogramy, odbiorcy)
5.2. Powołanie pełnomocnika burmistrza ds.	Burmistrz Gminy Grodzisk	Środki własne	2024-2025	Powołanie pełnomocnika

seniorów	Mazowiecki			
5.3. Szkolenia z zakresu pozyskiwania środków zewnętrznych dla organizacji senioralnych w celu aktywnego pozyskiwania środków na inicjatywy senioralne	Urząd Miejski, Rada Seniorów, organizacje senioralne, organizacje pozarządowe	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Liczba przeprowadzonych szkoleń i warsztatów Liczba przygotowanych projektów
5.4. Organizacja spotkań, warsztatów edukacyjnych w zakresie tworzenia projektów do budżetu obywatelskiego	Rada Seniorów, organizacje senioralne, organizacje pozarządowe, Urząd Miejski	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Liczba spotkań, warsztatów

6. Dbalność o aktywizację zawodową seniorów na grodziskim rynku pracy

Działanie	Realizatorzy	Źródła finansowania	Termin realizacji	Wskaźnik realizacji
6.1. Umożliwienie seniorom zdobywania kwalifikacji i umiejętności pozwalających im na aktywność zawodową – organizacja kursów i szkoleń kompetencyjnych, zawodowych	Urząd Miejski, Powiatowy Urząd Pracy, Rada Seniorów, kluby seniorów, organizacje pozarządowe, organizacje senioralne,	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Liczba zorganizowanych kursów, szkoleń Liczba seniorów, którzy skorzystali z kursów i szkoleń
6.2. Opracowanie bazy usług odpłatnych, które mogą być	Rada Seniorów, organizacje senioralne,	Środki własne, środki zewnętrzne	2024-2028	Baza usług

<p>świadczony przez seniorów (np. system udzielania korepetycji, prowadzenie warsztatów manualnych lub kulinarnych (podtrzymywanie tradycji itp.)</p>	<p>Urząd Miejski</p>			
<p>6.3. Punkt informacji i doradztwa zawodowego dla seniorów</p>	<p>Urząd Miejski, Powiatowy Urząd Pracy, Rada Seniorów</p>	<p>Środki własne, środki zewnętrzne</p>	<p>2024-2028</p>	<p>Utworzenie punktu doradztwa zawodowego</p>

9. Finansowanie

Sprawna i efektywna realizacja zapisów strategii i faktyczne działania na rzecz seniorów w Gminie Grodzisk Mazowiecki powodują konieczność zmobilizowania odpowiednich zasobów finansowych. Podmioty wdrażające powinny dywersyfikować źródła pochodzenia środków finansowych służących do osiągnięcia celów i wdrażania działań zapisanych w niniejszej strategii, aby zbyt znacząco nie obciążać własnych budżetów. Realizatorzy działań wskazani w rozdziale 8 mogą opierać się zarówno na własnych środkach finansowych (w miarę możliwości i panujących warunków np. koniunktury gospodarczej w kraju), jak i powinni pozyskiwać dostępne fundusze zewnętrzne w celu zapewnienia skutecznej implementacji zapisów dokumentu.

Zapisy strategii, a w szczególności działania z rozdziału 8 mogą stanowić podstawę do efektywniejszego pozyskiwania środków zewnętrznych przez realizatorów – poprzez wskazanie rzeczywistej potrzeby realizacji projektów (opartej na diagnozie) i wykazanie przemyślanego planu działania na rzecz seniorów (w tym np. komplementarności działań i efektu synergii).

Wśród potencjalnych źródeł finansowania działań zapisanych w strategii wymienić należy m.in.:

- budżet Gminy Grodzisk Mazowiecki,
- budżety innych jednostek samorządu terytorialnego (w tym w ramach przekazywanej pomocy finansowej np. Samorządowy Instrument Wsparcia Inicjatyw Rad Seniorów „Mazowsze dla seniorów”),
- środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej z perspektywy finansowej 2021-2027 w ramach programów krajowych i regionalnego np. środków z Lokalnej Grupy Działania Ziemia Chełmońskiego,
- środki z Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego,
- środki pochodzące z państwowych funduszy celowych (w tym np. programy Aktywność+ i Senior+, Program „Opieka 75+”, Fundusz Solidarnościowy m.in. programy dot. asystentów osobistych osób z niepełnosprawnością, opieki wytchnieniowej, centr opiekuńczo-mieszkalnych),

- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (w tym programy dotyczące zapewnienia dostępności obiektów),
- inne środki z poziomu krajowego,
- środki organizacji pozarządowych (w tym pozyskiwane w ramach realizacji zadań publicznych),
- środki pozyskane od darczyńców i sponsorów,
- środki własne innych realizatorów działań.

Potencjalne źródła finansowania poszczególnych działań wskazane zostały w rozdziale 8.

10. Uspołecznienie procesu powstania strategii

Istotnym elementem wypracowywania dokumentów strategicznych jest partycypacja społeczna, czyli udział społeczeństwa. Zadaniem uspołecznienia było oparcie wypracowanych zapisów na realnych problemach, potrzebach i oczekiwaniach lokalnych, w celu zapewnienia użyteczności dokumentu w przyszłości.

Zgodnie z zasadami przygotowywania dokumentów praca nad częścią strategiczną oparta została na części diagnostycznej – diagnozie opracowanej w 2022 r. przez firmę MM Consult sp. z o.o. na zlecenie Gminy Grodzisk Mazowiecki (przywoływanej w rozdziałach 3 i 4).

W ramach wskazanego badania przeprowadzone zostały: badanie kwestionariuszowe (technika CAWI, próba 301 osób), wywiady pogłębione z osobami odpowiedzialnymi za politykę senioralną i mającymi wpływ na seniorów oraz warsztat heurystyczny z grupą seniorów.

Na etapie opracowywania części strategicznej partycypacja seniorów została zapewniona poprzez organizację dwóch spotkań w formie dyskusyjno-warsztatowej w dniach 28 września 2023 roku oraz 18 października 2023 roku. W spotkaniach wzięli udział m.in. członkowie Rady Seniorów i przedstawiciele organizacji działających na rzecz społeczności senioralnej. Na spotkaniach opracowywane były wizja, misja, cele oraz działania. Pomiędzy spotkaniami zespół ekspercki konsultował formułowane zapisy dokumentu z seniorami Gminy Grodziska Mazowiecki drogą elektroniczną za pośrednictwem Rady Seniorów.

Zaleca się, aby realizatorzy działań (zapisani w rozdziale 8) na etapie ich wdrażania i ustalania szczegółów również zadbali o uspołecznienie tego procesu np. poprzez konsultacje z seniorami lub ich przedstawicielami.

11. Monitoring i ewaluacja

Prawidłowa realizacja i osiągnięcie celów dokumentu wymaga weryfikacji wdrażania jego zapisów. Implementacja zapisów strategii będzie podlegać zarówno monitorowaniu, jak i ewaluacji. Weryfikowanie postępów – realizacji poszczególnych działań i osiągnięcie założonych celów będzie odbywać się w nawiązaniu do przyjętego harmonogramu (rozdział 8) oraz będzie stanowiło wskazanie do podjęcia ewentualnych modyfikacji planu działań.

Narzędziem kontroli wdrażania zapisów dokumentu, opartym na metodach badań ilościowych będzie monitoring. Monitorowanie strategii obejmie sprawdzanie kilku najważniejszych aspektów:

- podjęcia realizacji poszczególnych działań,
- badania wartości i osiągnięcia przypisanych do nich wskaźników,
- przestrzegania zakresu czasowego,
- wysokości poniesionych nakładów wraz z podaniem źródeł finansowania.

Aspekty te będą odnoszone do zapisów dotyczących działań, zawartych w rozdziale 8.

Rekomendowane jest przeprowadzenie procesu monitoringu raz na rok.

Drugim istotnym elementem systemu kontroli realizacji dokumentu będzie ewaluacja – ocena jakościowa, która powinna opierać się na następujących kryteriach: skuteczności, efektywności, trwałości, użyteczności i trafności. Zaleca się przeprowadzenie oceny jakościowej jeden raz w trakcie okresu wdrażania strategii (tzw. ewaluacja mid-term, która proponowana jest w połowie okresu obowiązywania dokumentu), a także już po zakończeniu jej realizacji – tzw. ewaluacja ex-post. Możliwe jest także prowadzenie tzw. ewaluacji on-going – na bieżąco w trakcie realizacji dokumentu (jednak nie jest to czynność niezbędna).

Wyniki monitoringu oraz ewaluacji i wyciągnięte z nich wnioski, mogą stanowić podstawę dla realizatorów strategii do wprowadzania korekt w działaniach, a także do przystąpienia do ewentualnej aktualizacji strategii. Decyzja o podjęciu prac nad aktualizacją dokumentu należy do władz Gminy Grodzisk Mazowiecki.

Za prowadzenie procesu monitoringu oraz ewaluacji odpowiedzialny będzie Urząd Miejski w Grodzisku Mazowieckim, merytorycznie odpowiadający za politykę senioralną, we współpracy z Radą Seniorów.